

ALVINCZY PÉTER ÉLETÉHEZ.

(Kassa város jegyzőkönyveiből.)

(Negyedik és befejező közlemény.)

1627. 30. *Augusti*. Dominus iudex proposuit: Tegnap napon Alvinczi uram ő kegyelme praesentálá Tokaj városnak levelét, kik mellett Zikszay Mátyás az udvarbíró is intercedál, hogy az templomnak pagimentomozására adnánk pénzekért 16.000 téglát. Alvinczi uram is igen kére bennünket, hogy annélkül szegényeket ne hagyjuk. Deliberatum: Noha bizony városunknak igen nagy szüksége vagon az téglára, mind az által mivel Isten tisztességére való dologban foglalatosak, valamint mégis (?) mostan, és ezután viszont többet; mostan adgyunk az templomhoz pagimentezni való téglát nr. 6000.

1627. 9. *Novembris*. Dominus iudex proposuit: Alvinczi uram jelenté tegnapi napon, hogy az ujfalusi (t. i. kassaujfalusi) predikátor, az ki barátból lett prédikátorrá, kegyelmetek mutatná jó akaratját és ez mostani dézmát engednök neki, mivel vékony fizetése vagon. Delib.: Anélkül is pénzen adná el, jobb, ha pénzt adunk neki, adjanak azért fl. 12. »Pál pap felől végezte az nemes tanács, hogy Alvinczi urammal beszélvén volt, mingyarást bucsút adhatnának neki, mivel az mi ceremoniánk szerint nem akar élni; de mégis jobban leszen, ha valaki persuadálja neki, hogy maga bucsuzzon«.

1628. 20. *Martii*. In curia fuit frequens amplissimus senatus. Dominus iudex proposuit. Tegnap napon az délesti predicatióról haza akarván menni, jöve velem házamhoz Alvinczi uram, Doczi Ferencz uram és István pap uram és egyről-másról beszélgetvén, ott levén notarius uram, Molnár Péter uram és Debreczeni János uramék is, hozá elől Oláh János dolgát, jelentvén, hogy noha deliberált kegyelmetek, hogy az koporsóhoz köttessék, de Isten látja, ugymond, hogy semmit effelől nem is szólának, de ugyan láttatik ante latam sententiam lenni, hogy meg nem sententiáztatott és mégis oda köttessék, hanem nézem ebben csak azt, hogy ha megszabadul, micsoda következhetik belőle, mert oly ember háta megé adhatja magát, hogy városunk kezdi megbánni. Witeberga csak egy kicsin dologért veszté el szabadságát és félő, hogy ebből is valami más ne következék. Dóczi Ferencz uram is hasonlóképpen kezdé az dolgot forgatni, nem javalván, hogy minek előtte valakit meg nem sententiáznának, mégis odaköttetnék. István pap uram is igen bizonyítván, hogy az meg kezd, ugymond, bizonyosodni, hogy az megholt legény volt volna oka az háborunak. És ezért kelletek kegyelmeteket ujonnan felhívatnom. Kegyelmetek lássa mégis, mit kellessék cselekednünk, jól meggondoljunk mindent. Ezt is akarám megjeleníteni, hogy ma, hogy az könyörgésről kijövének, Péter uram megszólita ismét bennünket, hallotta Zöcs Miklós uram is és mondá: Uram, kegyelmetek lássa, mit cselekszik az szegény Oláh Jánossal, ha ugyan odakötteti kegyelmetek, ebből semmi jó nem leszen, mert ez bizonyos, csak tegnap ment végére Bornemisza uram, hogy jobbágya fia Oláh János és azt mondá, hogy Isten meg-

verje lelkében, testében, hogyha ugyan odakötik, ugymond, Oláh Jánost, ha elszenvedem és reá nem keresem őket érette. Azért ezt is immár kegyelmetek érti, kegyelmetek jól gondolkodjék róla, mint procedáljunk ez dologban. Deliberatum: Küldjük Bornemisza uramhoz Zöcs Miklós uramat és Wass Mihály uramat, kérdezzük meg, ha ő kegyelme szava-e? azután lássuk meg, mit cselekedjünk. Erre, hogy odaküldtünk, megjövén ő kegyelmek, így üzent Bornemisza uram arról az szókról, melyet ő szavával szóltak: Ugy vagyom, hogy értettem, hogy az apja Lengyel-falván holt meg Oláh Jánosnak és mi jobbágyunk is volt, de hogy én azt mondtam, hogy Isten megverjen lelkemben, testemben, ha elszenvedem, hogyha odakötik, akár barát, akár pap mondta legyen, hazud bestye lélek kurva fiaul, nem is vagyok oly ember, egy rossz emberért veszekedném egy várossal, hanem ugyan nem bánám, ha valami módot találhatnánk, hogy oda ne köttetnék. Mert csak az sok hiában való szóktól félttem kegyelmeteket, mert most is azt mondják, hogy némely tanácsbeli tartaná tanácscsal, hogy az asszony meg ne engedjen neki. Ad haec ergo denuo deliberatum: Csudálkozunk rajta, hogy mind Alvinczi uram, mind Varanai András ilyen igen búsítanak vele bennünket és olyat is mondnak, az kinek nem kellene lenni, de az most legyen abban; de mink, hogy immár erre deliberaláltunk és ki is mondtuk az asszonynak az deliberatiót, ugyan mást nem deliberalhatunk, mivel ezt nem mi szoktuk, hanem régtől fogván szokásban tartatott meg, hogy utcunqe lett valaki keze által valakinek halála, de ha megholt, bár törvénye nem pronunciatott is, de az koporsóhoz szokták kötni, avagy az koporsó után vinni az olyan embert. Azért mi nem tehetünk róla, lám kedvét kereshették volna ennyi idő alatt az asszonynak. Erre ultro maga az megholt legénynek az felesége ismét feljövén, szintén mikor ez dologról tractálnánk, ujonnan az Istennek szent fiának vére hullásáért instált, hogy az deliberatio szerint, mivel immár ma eltemetteti az urát, kötnék az koporsóhoz. Értvén az nemes tanács, mind bíró, mind ő kegyelmek igen megdorgálák és mondák, hogy mi haszna vagyom immár abban, tekintened meg az sok főemberek kérését. De ugyan nagy sirva csak azont kívánta. Quod etiam obtinuit. De nem kötözték oda, csak vasban ment, két legény őrizvén Oláh Jánost.

1628. 13. *Aprilis*. Az (kassa-)ujfalusiak suplikálnak, hogy egy papot akarnának hozni, az ki az ő ceremoniájok szerint szolgálna, ne tartana az nemes tanács ellent abban, mivel Alvinczi uram akarna szerzeni, ők pedig nem. Deliberatum: Keressenek, nem bánják.

1628 25. *Maii*. Dominus Joannes Bornemisza per dominum Alvinczium et Franciscum Doczi praesentari fecit mandatum intercessionale ratione domus seu aedii Ruberianorum ut dominum Bornemisza ad emendas permitteremus. Ad haec deliberatum: Ő Kegyelmeének odaengedjük, mivelhogy annélkül is sok adó vagyom rajta és ennyi sok időktől fogva is senki sem épülettel, sem egyéb szolgálattal nem volt attól az háztól. Azért az mennyiben ő felsége kegyelmesen intercedál, mi is annuálunk annak és ő kegyelmének odaadjuk, de úgy, hogy minden onust ő kegyelme is és maradéki supportáljon az várossal. Az is úgy

adatik, hogy mi az evictiót magunkra nem vesszük, hanem in tantum in quantum mi hozzánk illik, ő kegyelmét megoltalmazzuk.«

1628. 2. *Augusti*. Egri Miklós instál Alvinczi uram és Varanai András és Meszti György uramék által az város igazságáért; mivel nemzetségelevele kezénél nincsen, kezesek érette, hogy intra anni revolutionem meghozza. Deliberatum est, feladják az kezeségre, adjon fl. 15. Adott 5 tallért.

1629. 29. *Martii*. Dies supplicatoria. Dominus reverendus Petrus Alvinczy pastor ecclesiae Hungarorum suplikál, mivelhogy Eghri Miklós-nak az elmúlt időkben az város igazságát az nemes tanács feladta kezeség alatt, azért hogy immár az idő elközelgett, nem akartuk obdormiálni (?), hanem vérségét, sőt igaz ágyból való származását meg akarjuk bizonyítani ezek az becsületes személyek, Dóczi Ferencz uram és Konczik Bálint uram által, kik igaz lelkekismereti szerint in conspectu amplissimi senatus vallották, hogy mind atyját, ugy mint Zakal Jánost, és anyját Bekeni Borbálát ismerték Egren, tudják, hogy igaz ágyból való és ugyan Egren született ez Egri Miklós. Melyhez képest az nemes tanács felszabadította az kezeseket.

1629. 12. *Septembris*. Dominus Joannes Langh proposuit. Nyilván lehet kegyelmeteknél, minemü beteges állapottal legyen István pap uram és az ecclesiában nagy fogyatkozás vagyon, mivel Bakai uram sem érkezik egyedül el az tanításban, mivel nem is kellene időnek előtte vele eluntatni. Péter uram penig ugyan nem érkezik mindenkor az tanításra. Azért mivel mesteruramnak sokféle vagyon hivatalja, talán nem kellene elbocsátanunk, mivel kedves az tanítása. Azért kegyelmetek lássa. Coniunctis votis et suffragiis deliberatum. Adjanak vocatiót az predikátorságra neki és hívják Isten áldomásával, mivel generális uramnál is kedves. Factum est.

1630. 17. *Martii*. In frequentia amplissimi senatus et totius electae communitatis proposuit amplissimus dominus iudex: Immár Alvinczi Péter uram idejében megnehezedvén s István pap uram is beteges levén, az tanítóknak majd meg kezdünk fogyatkozni s az isteni szolgálat is a templomokban meg kezd fogyatkozni, kiről hogy prevideálnánk igen szükséges levén, lássa kegyelmetek, ha adjunk-e vocatiót Tállyai uramnak. De minek előtte az vocatiót megadnók, talán nem ártana megtudnunk tőle, hogy ha ez mi városunkban usu recipiált ceremonijával az Ur vacsorájában való ostyával való osztogatással akar-e élni, mint Alvinczi és István pap uramék. Et sic communibus votis et suffragiis elküldöttek Tállyai uramért.

1630. 16. *Maii*. Alvinczi Péter és Raych, német plebanus uramék proponálák, hogy a deákok megháborodván, egyet közülök négyen csapdostak volna meg, kik ellen inspectiójuk szerint oly iudiciumot mondtak volna, hogy incarceráltatván az schola tömlöczében harmadnapig lennének. És noha azt mitigálták volna is, amint szándékok volt, de temere magokat opponálván, iudiciumunk ellen be nem mentek. Mivel azért inspectiónknak hivatalja azt tartja, hogy ha iudiciumunk exequálására magunk erőtleneek volnánk, kegyelmetek segítséggel lészen, küldjön azért

kegyelmek egy szolgát hozzájok az scholában és intse, hogy menjenek be. Et sic elküldtem a szolgát, nem obtemperáltak. Azután felhivatván őket s coram megintvén, hogy menjenek be a schola tömlöczében, mert aliaquin a város fogságában vetettek. Obtemperáltak.

1630. 6. *Junii*. Amplissimus dominus iudex proposuit: Alvinczi uram urgeálja, hogy Tállyainak az egynehány tallért, bár csak numero 35 megadnók, melylyel oda fel maradt adóssa, kiért másutt koldul, azt mondja ő kegyelme, nekünk imputálván gyalázatját. Deliberatum: Adjanak talleres 25 honorarii loco neki.

1630. 26. *Junii*. Vicecantor supplikál, szolgálatjának illendő jutalmát kéri. Delib. Alvinczi uram eleiben differálta és ott akarja az nemes tanács dolgát eligazítani prima occasione és fizetését elrendelni.

1630. 21. *Augusti*. Amplissimus dominus iudex proposuit, hogy Alvinczi uram az Borbélynétől vett szállóért untat s kéri, hogy a deákol: számára adnók a Betlen Gábortól nekik hagyott fl. 200. Kegyelmetek lássa. Delib. Nem lehet bizonyos okokból.

1630. 28. *Decembris* in aedibus amplissimi domini iudicis convocatis dominis senatoribus. Ampliss. d. iudex proposuit: Bettlen István uram ő nagysága Erdélyből minemű levelet írjon, continentiaját im megértheti kegyelmek, melyben kér azon, hogy fia Bettlen Péter mivel az Illyésházi uram ő nagysága leányát copulálta in futuram thori seriem, bocsátanók el ad copulam fia mellett etc., holott azért efféle házasságok és lakodalmozások színe alatt gyakorta más dolgok is szoktak tractáltatni, nem tudom, ha az Alvinczi uram oda menetelével s ott jelen lételevel, ha jövendőben történnék valami, nem vonnánk-e mind mi magunkra s mind maga Alvinczi Péter uram valami suspitiót, az minemű idő most vagyon, nekem úgy tetszik, attól üresek nem lennének. Kegyelmetek azért lássa, ha elbocsátja-e Alvinczi uramat avagy nem, és ha el nem bocsátja, micsoda utat talál itthon maradásában, Kegyelmetek lássa, mert az mint megtetszik, Alvinczi uram oda eligérkezett s kedve is vagyon az elmenetelre. Deliberatum. Ha el akar menni, erővel meg nem tarthatjuk s maraszthatjuk abbeli utától ő kegyelmét, de admoneáljuk, hogy supersedeáljon ő kegyelme abbeli utának, mivel az erdélyi állapot most amint forog, azok mellett ha ő kegyelme elmegyén, mind mireánk s mind magára suspitiót fog hozni; de mivel attól való supersedealtatásában jobb módot nem találunk, mintha generalis uram ő nagysága izenne, ő kegyelmek hogy el ne menjen, izenjük meg generális uramnak, hogy izenne ő nagysága is neki, hagyna békét ebbeli kétséget hozó utának, protestálván, hogy nem nostro consensu megyén el. Et sic factum est. Kire azon személyektől generalis uram izene, hogy ő nagyságának is volna hírével, mivel levelet is irt volna ő nagyságának is Bettlen István uram fiának oda meneteléről, sőt salvus conductust is kérne levelében nekik, melyet meg is ígért volna; az Alvinczi uram elmenetelét pedig én sem dicsérem, ugymond, de én nekem nincs módom benne, hogy megtartóztassam, noha volnának egynehány okok, akiket én meg nem mondok, melyekért jobb volna ő kegyelmének azt az utat elhagyni, de én értök meg sem találatom ő kegyelmét. Ha ő kegyelmek

megtartóztatják, én is javallom. Post haec dominus Alvinczius advocatus per ampliss. d. iudicem et senatores, serio est admonitus, hogy ebbeli utától ő kegyelme supersedeáljon, mivel magának sem volna bátorságos, mivel erdélyiek mellett menne el ő kegyelme, nem lenne soha suspitio nélkül, hogy (az mint gyakorta megesett) efféle lakodalmozás alatt más és ellenkezőt ne tractálnának, holott ha ő kegyelme is jelen lenne, mi reánk is, úgy, mint magára suspitiót hozna kegyelmed, kihez képest mi semmiképpen nem consentiálunk, sem annuálunk annak, hogy kegyelmed elmenjen, de sőt contradicálunk s ellenzük is s kérjük is kegyelmedet, hogy el ne menjen kegyelmed s ha mi abból (kit Isten eltávoztasson) következő lehetne, nekünk ne tulajdonítsa kegyelmed. Ad haec dominus Alvinczi respondit: Hogy kegyelmetek én reám s megmaradásomra vigyáz, azt tudom, hozzám való szeretetéből s jó affectusából cselekszi kegyelmetek, megigyekeztvén én is szolgálni kegyelmeteknek ebbeli reám való gondviselését. Ingyen Isten, ha én reám valamit akar bocsátani, nem csak utamban, hanem itthon is megtalál ő szent felsége, ha pedig reám bocsátja Isten, hogy az én ellenkezőim által végeztessék el maroknyi életem, valljon s mit tehetek róla; de én immár, holott eligérkeztvén, hazug nem lehetek, utamat meg nem tartóztatom. Az hol pedig kegyelmetek az én ottvaló praesentiámmal mind magát s mind engemet félt suspitiótól s következő gonosztól, annak okát nem látom, hogy én felőlem olyan gondolkodás lehetne és valaki abból suspitiót vehetne, holott afféle nem ilyen személylyel s az kívül való emberrel szoktak communicálni; más az, hogy nemis másutt, hanem az mi kegyelmes urunk ditiójában s nem egyebek között, hanem az ő felsége hivei közzé megyek s azok között járok, harmadik, hogy ez házasság dolga s hittel való copuláért megyen Bettlen Péter s engemet azért visznek, hívnak, hogy én copuláljam egyben hittel őket. Mivel pedig Isten után én voltam indítója s megszerzője is ez dolognak, Illyesházi uram megírta s az egyik conditio is, hogy én menjek fel és én copuláljam őket, mind a két urnak akarátja ez levén, mint engemet illető dologra ígérkeztem s el is megyek. Az holott pedig engemet kegyelmetek a városhoz való kötelességemre emlékeztetne, tartozó engedelmességemet obiiciálja. Én uram az én concivisségemmel nem kötöttem le papságomat, hogy nekem másuva esküdtetni s keresztelni s egyéb afféle dolgokat véghez vinni, praedicálni ne legyen szabad mennem s nemis kötöm; sőt ha kegyelmetek efféléktől engemet el akar fogni s tiltani, én bizony inkább ma készebb vagyok elhagyni szolgálatomat, nem szolgálom kegyelmeteket, hogy sem én rajtam jöjjön affélére való szabadságtalanságok tisztek ellen successorimnak. Az mennyiben kegyelmetek magistratusom, tudom abban miben és micsoda obedienciával tartozom kegyelmeteknek, de ez utamat, mivel mind a két urnak eligérkeztem, nem retractálok. Et sic absque consensu amplissimi senatus discessit, susceptoque itinere se post duos dies commisit. Unde die 28. Januarii anno 1632. rediit.

1631. 16. May. Fuit frequens ampl. senatus et. d. tribunus plebis sat. Item. Per eundem ampliss d. iudicem propositum est: Minemű beomlott és romlott legyen az malomnál való bástya, úgy, hogy minden-

féle marha gyalázatunkra felmehet reá, látja kegyelmetek; azért micsoda rend, mód és út lehessen annak építésében, lássa kegyelmetek, magunk ha contribuáljunk-e és miképpen. *Alvinczi* urammal, ha publicáltassunk-e az praedicáló székéből, hogy ki-ki hazája szereteteért, jóakaratóból contribuáljon. mivel ez commune bonum et pertinet ad publicam permansionem. Delib.: *Alvinczi* uram publicálja, magunk is affectusunk szerint adjunk.

1632. 8. *Julii*, dies Supplicatoria. *Alvinczi* Péter uram supp. Hogy engedjenek facultást az háza végében való házacskának megvételére a kijutásnak jobb alkalmatosságáért. Delib. Nem lehet, mivel árva is vagyon hozzá.

1632. 4. *Septembris* fuit frequens amplissimus Senatus, tribunus plebis et maiores electae communitatis. Amplissimus dominus iudex proposuit: Minemű dolgok történnek ez napokban, azt sem akarom kegyelmetektől eltitkolnom: nyilván, hogy Szendrőben csuda confusio vagyon és a várkapuja is e napokban egynehány éjjel nyitva volt, sokaknak az opiniók s azt mondják, hogy Czáky István a capitány ugyan oda ígérte volna a töröknek, csak mehetne az erdélyi fejedelemségre, mely dolog minemű ártalmas nemcsak minekünk, de ez egész országnak, akár ki is megítélheti. Viszont esett ilyen dolog is, most *Alvinczi uram* odajártában talált reá az erdélyi fejedelem, Rákoczi György pataki capitánya, Reöthy Urbán, kikérdette *Alvinczi* uramat, hogy mi oka volna annak, hogy az élés szerezést a városban mindeneknek megparancsoltuk és az Tiszán által menést is a kereskedőktől is megtiltottuk. Kire mond *Alvinczi uram*: Jól tudja maga kegyelmed, mint valánk a megholt fejedelem, Betlen Gábor idejében, semmi becsületünk nem adatik vala, nem akarunk többször arra jutni, hanem az mi kegyelmes urunkhoz coronás királyunkhoz tartozó hűségünknek meg akarunk felelni. Kire mond Reöthy Urbán: Hát ellenkezni akarna kegyelmetek mivelünk? *Alvinczi uram* is mond arra: Bizony igenis. Mond Reöthy: Kegyelmed is. Mond *Alvinczi uram*: Én is. Melyekre végtére mond Reöthy Urbán: Ha bizony egy holnapig mind eltudnám élésteket venni. Ugyan él is kegyelmed, hogy a fejedelem bizonyosan Cassa alá megyen. Mind ezekről gondolkodhatik immár kegyelmetek.

1632. 26. *Novembris*. Fuit frequens ampl. senatus, tribunus plebis et maiores ac potiores communitatis, sat. Item. proposuit amp. dominus iudex: Az német káplán Scheinbold uram mind nyelv szerint s mind levelében panaszkodik, emlékeztetnék kegyelmetek arra, hogy őtet is, mint német praedicator, úgy hívta s neki járó accidentiáját is megígérte, melyből nagy szíve fájdalmával szenvedte, hogy ezideig abból semmit nem percipiált, hanem mind plebanus uram leválta. Most pedig, miolta a plebanus beteg volt, ő szolgált s hogy az jövedelmet, az mi halottól, mitől s kereszteselőből jött, az plebanusnak nem vitte, odahivatta és rút dolog, a mit mívelt rajta s pirongatta az plebanus, mondván, hogy miért hogy az enyémen híztok, oly grobiánok, rosszak vagytok, hogy az enyémet meg nem adjátok. Scheinbold uram arra felelvén, mondotta, hogy hiszem jár nekem is accidentiám, kire nagy zelussal a pebanus meghazudtolta, hogy nem igaz, hazudsz, úgy mond, mert nem jár s

övé az accidentiák s adminisztrálni kellett volna neki. Ki rút dolog levén lelki tanítók között, kegyelmeteknek azon supplicál nyavalyás, hogy autoritása szerint interponálja magát és admoneálja serio s adjon correctiót is a plebanusnak, hogy ne cselekedje azt rajta, hanem illendő becsületét megadván, legyen meg az is, ami őtet illeti. Kegyelmetek azért lássa, mit kell ez dolog felől cselekedni, mert ez rút dolog, hogy plebanus uram nyavalyáson ezen ezt cselekedé, és mintha ugyan köteles szolgálja volna, semmi accidentiát nem enged neki; hiszem nekik is azon rend szerint kellene élniek, a mint az magyaroknak, hogy az heti diaconus leválná az heti jövedelmet is, amint ordinálta a ministerium. Delib. Most ne hivassuk fel a plebanust, hanem *Alvinczi Péter* uramnak declarálván ez dolgot, holnap gyűljön egyben az ministerium, és az káplánnak ezen panaszolkodó levelét midőn együtt lesznek. (Az irás ezzel megszakad.)

1632. 2. *Decembris.* dies Supplicatoria sat. Amp. dominus iudex proposuit: Egy szegény barát jött ide most, ki az pápistaságból kitért, kit *Alvinczi* uram is próbálván, igen állhatatosnak mondják most acceptált religiójában. Kegyelmetek lássa, nyavalyásnak talán valami köntösnek való fekete posztót kellene adni neki, mivel ruhátlan, ne idegeneknek (?) azzal is jó indulatjától. Delib. Adjanak s csináltassák meg neki.

1633. 6. *Aprilis.* Extraordinarie fuit frequens amp. senatus. Amplissimus dominus iudex proposuit: Hogy egyéb dolgaitól abstrahálván, ez szokatlan napon kegyelmeteket egyben kellett gyűjtenem, nem egyéb az oka, hanem ez, hogy ez elmúlt vasárnap az Isten házából kijövé, midőn az tanácsbeli uraim közül némelyekkel s *Alvinczi* uram is velünk levén, megállottunk volna, szóbeszéd közt jöve elő az Gróff Miklós állapotja s az bajoriak kastélyában való megölése s az bajoriaknak a castélyban való beszállások, kik ellen generális uram ő nagysága bandériumot akarna küldeni, álgúval készítvén őket. Kire *Alvinczi* uram mondá ez usitata sententiácskát: O Cives, Cives, quo vos discordia duxit. Én ez alkalmatossággal, (melyet jó avagy rossz occasione mondják-e, nem tudom) mondék: De uram, nemcsak kívül vagon efféle discordia, hanem közöttünk is, mert conspirálván s egymás közt tanácsot tartván, egyben gyűlvén, birájokat is felforgatván, egymást szóljuk, az mint Kun Pál komám is, mondok. Arra mondá Kun Pál uram: Hiszen nem várhatjuk, szintén fejünkre az sulykot. Azon én protestálván, azután bemenvén házamhoz, ezen dolgot forgatván, megis jobbitván, azon szavát mondá, hogy én inquiráltatni akarok ellenek. Erre én mondék, hogy én nem akarok s nem is akartam. Mindezekhez *Miskolczy Gergely* gerjesztő tüzet adminisztrála s mondá, hogy kóvel kellene azt agyon verni, az ki hirt hord nekem, holott nem azt tartja, hiszem deponált hitők, hogy affélét eltitkoljanak, etc. De megyek az dologra. Én ez tisztet magamnak nem vettem, hanem az nemes község libera electiójából állattattam ebben. Ha magam személyében való bántásom s marhámban való károm esett volna, azt Isten tudja, elszenvedném, de sem magam személyében, sem jómban, (?) hanem az ördög nem nyughatván, tisztemben gyaláztak meg. Mert azt mondják, hogy én oly bíró vagyok, hogy nem követném amaz regulát: Boni pastoris est tondere pecus, non deglubere, nem megnyirem,

hanem megfosztom az juhokat, alattam valókat, sőt azt is mondják, hogy olyakat is hallunk, ugymond, hogyha mind megmondanánk etc. Immár azért ez így levén s mind két végét meghányván-vetvén, azt fogadtam vala akkor, hogy soha el nem szenvedem, vagy az, hogy én bíró nem leszek, vagy leszen, mi leszen. Noha tudom a község dolgát, hogy nem lehet oly magistratus ki mindenképpen kedvet lelhessen s ki felől valamit ne mondjanak, de ez szép respublicát amióta én ismerem, nem hogy tanácsbeli ember effélére okot adott volna, de sőt másokat sem hallottam, mert ugyanis ha az tagok az fővel ellenkeznek és az magistratussal az alattvalók egy szívvél nincsenek, mi következhetik, megítélheti kegyelmetek. Fenyítéssel kell azért tehát s jó szóval az respublicát dirigálni s ne hozzam elő amaz köz proverbiumot: ante mollem pastorem lupus etc. salvo honore, engemet is követnek követnek (kétszer!) némelyek s interim mind menten mennek, de az mint megmondtam, attól ne latum quidem unguem nem recedálok s ez tisztben kegyelmetek közben többször fel sem jövök, ha ezek cum suis complicitibus meg nem büntettetnek, kiknek büntetéseket feltalálja kegyelmetek, csak az articulusokat olvassa meg kegyelmetek. Én cum protestatione semmit sem proponálok s fel sem jövök, az mind mondom. Hanem édes Almásy uram én még ma mind kulcsokat s pecsétet etc. Kegyelmedhez küldök; lássa kegyelmetek, ha fáj-é kegyelmeteknek s mit cselekszik kegyelmetek, ha oltalmazza-jé kegyelmetek becsületemet avagy nem. Dominus Paulus Kun dicit: Tudja az Ur Isten, az végre ki nem mentem s az végre egyben sem gyültünk, sem Peregdi uramhoz a végre nem mentünk, hogy ő kegyelme ellen vagy tanácskozni akartunk volna, vagy az ő kegyelme böcsületi ellen tractáltunk és szólottunk volna, hanem csak accidentaliter lett, hogy együvé találkoztunk s nemis mondtunk mi, hogy ő kegyelme rontani akarna bennünket. Hanem mivel ő kegyelme, bíró uram, egynehányszor publice mondotta, hogy ha inquirálni kezdene a Camara a bor beküldés felől ellenünk, valjon mint járnánk? Erről beszélgettünk s az felől és erre nézve mondtam azt is, hogy az sulykot hiszem nem várhatjuk az fejünkre, nem bíró uram ellen. Kihez képest lássa kegyelmetek, megesküdt kegyelmetek mindeneknek s nem kevésbé nekem is az igazságra, az én szabadságom kegyelmeteké s az Kegyelmeteké enyém. Et sic dominus iudex, Paulus Kun et Gregorius Miskolci egressi. Delib. Bíró uram ő kegyelme becsületének oltalmazásában noha egyenlő szívvél egyet értenünk szükséges, az minthogy egyet is értünk, mind azáltal más felől is atyánkfiai között levén a dolog, hogy tovább ne menjen, kérjük ő kegyelmét, hogy magában szállván, mind egyet s mind mást jól megpresitálván (?) s ez nemes respublicának is tekintetét előtte viselvén, hogy az emberek nyelvére ne kelljen, legyen patiens s mitigálja ő kegyelme a dolgot valameddig s ne siessen ő kegyelme tiszte seponálásával s az nemes községnek megjelenésével, hanem várokozzék valameddig. És az n. tanács is interim a dolognak sopiálásában úgy igyekezik laborálni, hogy ő kegyelme is contentus lehet vele. Hogy pedig ő kegyelme a bíróságnak tisztét Almási uramnak vagy másnak committálhassa és resignálhassa, abban nincs mód s fel sem veszik, mivel azt a n. község

ruházta ő kegyelmére. Pro quo amplissimi senatus affectu generosus d. iudex gratias egit negotiumque transtulit.

1633. 8. *Aprilis*. Extraordinarie fuit frequens amp. senatus, dominus tribunus plebis et maiores communitalis. Amplissimus dominus iudex proposuit. Hogy ez mostani órára kegyelmeteket egyben gyűjtöttem, okára. kegyelmeteket kérem, figyelmetesen hallgasson reá: Eleitől fogva szokása szerint az volt igyekezeti az ördögnek, hogy az szép társaságban, nemkülönben mint az ecclesiában gyűlölséget (egy szó olvashatatlan) szerezhesen, kire eszközöket is szerez magának. Ez mi nemes republikánk eleitől fogván, mely szép correspondentiában élt egymás között s az nemes tanács és az nemes községgel et e contra az n. község az n. tanácscsal, mely szép egyességben éltek s voltak egymás közt, sok volna megbeszélni. Noha akkor is lehetetlen, hogy fogyatkozás közöttük ne esett volna, mert csak egy házban is szokott háborodás néha történni s mennyivel inkább egy republicában az óhatatlan. Ez is bizonyos penig, hogy soha oly jó, eszes, vigyázó és tudós, szorgalmatos magistratus nem lehet, a kinek ellenkezője s ítélője nem volt volna s találtak is benne fogyatkozást, a minthogy ők is vétek nélkül legyenek, mert ők is az emberi gyarlóságtól nem üresek, de ha az magistratus maga személyében sértődik meg vagy csak kárában jár bántódása, azt csak Istenre kell hagyni s el kell szenvedni, mert mint az gyertya, hogyha meggyújtatik, csak égni kell: hasonlóképpen az magistratusnak is maga emésztésével, fogyasztásával is el kell hivataljában járni s mint foytig mint az gyertyának *világosítani* kell s hivataljában forgolódni; de ha az magistratust tisztében laedálják és sértik meg, nem tartozik elszenedni, mert fama, fides, oculus non patiuntur iocum. Isten adta penig reá az tisztet s azért meg kell becsülni s engedelmesnek is kell hozzá lenni etc. De hogy sok szóval ne terheljem kegyelmeteket. Esett volt valami szózat s *Alvinczi* uram mondotta: Hogyha úgy akar kegyelmed, — úgymond nekem ő kegyelme — alatta valóin élni, a mint hallom, nem tartom igaz bírónak lenni kegyelmedet etc. Kit én elhallgatván végig, felelek arra ő kegyelmének s mondek: Ne adja Isten azt, hogy én valakit meg akartam volna nyomorítani; mert ha azon igyekezésem, méltán megérdemleném, hogy kövel vernének agyon s nem volnék igaz bíró, de ne vélje kegyelmed azt én felőlem, mert nem szenvedem s nem is tudtam volna annyit szenvedni én ezelőtt, mint most, mert meggondolom, hogy bíró vagyok etc. És így immár az szó kimenvén, megvetve volt az ágy. Azonban ez elmúlt vasárnap a templomból kijöven s az ucza közepén *Alvinczi* uram az hol tőlem el szokott válni, megállván etc., ut supra pagina secunda, die 6. Aprilis scriptum est, több szó között mondek, hogy mi közülünk is némelyek, mint Kun komám is, az kertben mennek tanácskozni, az Peregdi uram kertében többekkel egyben gyülekeztek volt s ott tanácskoznak, conventiculumot tartván, kire monda Kun Pál uram: Hiszem nem várhatjuk fejünkre az sulykot. Miskolczi uram is ezent augeálván, mondá, hogy agyon kellene azt az embert verni, az ki beviszen mindent kegyelmednek, úgymond. Onnét bemenvén házamban s ezen dolog agitáltatván, monda ismét Kun Pál

uram, hogy hiszem inquiráltatni akar kegyelmed s olyakat is hallunk, hogy megesnék, ha mindent megmondanánk etc. De én nem akartam ha inquiráltatni s nem is lehetett volna az én tőlem magamtól. Utrocitroque agitáltatván az dolog, mondtam volt, hogy tisztennem cedálok s leteszem s az tanácsházra fel sem jövök, hogy sem mint ez impune maradjon. De ez dologban az oltától fogva tanácsbeli uraim ő kegyelmek is oly diligenter forgolódtak, miképpen sopiáltathassék, quod nihil supra s engemet is, noha sok szókkal engeszteltek ő kegyelmek, de tegnap convincáltattam s győztettem meg amaz beszéd által, hozván elő Venczel uram, hogy Isten megesküdt volt az népek eltörlésén, de kegyelemre térvén, nem cselekedte s mennyivel inkább nekem meg kellene engedni. Ezen én is meglágyulván, olyan conditioval, az mint tegnap ott nálam kegyelmeteknek megmondám, megengedek, minemű mediumot talál kegyelmetek benne, örömet értem a kegyelmetek discursusát; de ezen nem fáj szivem majd annyira, mint azon, hogy Miskolci uram olajt adhibeál az tűznek. Et sic domini Paulus Kun, Gregorius Miskolci et Paulus Varadi in frequentia amplissimi senatus, domini tribuni plebis et majorum communitalis depraecati sunt amplissimo domino iudici publice.

1633. 1. *Septembris*. Dominus iudex proposuit: Alvinczi uram nagy nehezteléssel panaszolkodék, hogy ennek előtte supplicálván házána adaját megengedték volna, mivel azon kívül is, míg hivataljában szolgálna, házat kellene neki adnunk; más felől pedig érte, hogy felírják esztendőnként házára az adót, noha ezelőtt való supplicatiójára megengedték volt; azért lássa kegyelmetek, akarám jelenteni, mert azt mondja, hogy ő bizony nem szolgál, ha az úgy leszen. Del. Adjanak cédulát ő kegyelmének az adószedő urak, hogy vita durante ő kegyelme Alvinczi Péter pap uram ne tartozzék adóval házától, számlálván attól az időtől, mikor a nemes községnek azért supplicált s arra az nemes tanács is megengedte volt.

1633. 19. *Septembris*. Item. Proposuit dominus iudex. Régtől fogván való betegeskedése után immár István pap uram meghalván, ecclesiának egyik lelki tanító hijával vagyon s meg is kezd fogyatkozni az ecclesia; hallhatta kegyelmetek az nagyidai, Gergely papnak praedicationját, mint tetszik kegyelmeteknek, én nem tudom; *Alvinczi* uramnak igen tetszik, szereti s dicséri is ő kegyelme. Én nekem úgy tetszik, hogy jó lenne, az kinek szólottunk is Alvinczi urammal, s immár az augustana confessionak articulussit is approbálta s acceptálta. Lássa kegyelmetek, ha tetszik, és ha adjunk-e vocatiót neki. Delib. Elsőben az Pereny urainkat (?) találjuk meg levelünk által, hogy ide jövetelében ne tartsanak ellent s azok consensuálván, adjunk vocatiót neki.

1634. 22. *Junii*. Supplicatoria. Alvinczi Péter uram supplicál, engednék meg, hogy az csaplárházát megvehesse és ott kijáró kaput csinálathatna. Delib. Nem lehet semmiképpen, hogy ott kijáró kapu legyen.

1634. 3. *Octobris*. Alvinczi Péter iunior supl. pro iure civili, statutis testibus honesti sui ortus, Adamo Churman, Johanne Eötvös et Emerico Eötvös, quod honesto patre Petro Alvinczy et matre Susanna Sandor sit procreatus. Delib. Megadják, solvat fl. 6.

1634. 23. *Novembris.* Dies Supplicatoria sat. Eodem die fuit frequens etiam dominus tribunus plebis cum senioribus electae communitatis. Proposuit dominus iudex: Mivel kevesen vagyunk, ne láttassék magunktól cselekedni, kelleténk azért kegyelmeteket is fölszólítanunk, mivelhogy Isten ő szent Felsége az ő véghetetlen decretuma szerint az mi lelki tanítónkat, Alvinczi Péter urat tegnapi napon az árnyékvilágból kiszólitotta, kívántatik azért, hogy temetése tisztességesen legyen, noha az atyafiak kívánságok ez, hogy az fölső párkányban legyen temetése, de minékünk ez nem tetszik, ha az atyafiakat reá vehetjük, hogy az templomban lehetne temetése, jó volna; ezt most ebben hagyván, Vass Mihály uram beszélgessen az atyafiakkal; ez is volna az mi jó tetszésünk, hogy az város nevével mindenfele iratnánk, mint az praedicatoroknak, városokra és több fő embereknek is, kegyelmeteknek is, mint tetszik, szóljon hozzá. Deliberatum: Kivántatik, hogy temetése tisztességesen legyen és írjanak az város nevével Liszkaí, Pataki, Tarczali, Gönczi, Szepsii s Eperjesi városnak és praedicatoroknak is s mind több főembereknek is. Az atyafiakat is reá kell beszélni, hogy az öreg templomban legyen temetése. Az atyafiak is constrictáltanak és az öreg templomban az vörös kő alatt volt temetése.

1634. 7. *Decembris.* Testamentum reverendissimi quondam domini Petri Alvinczi exhibitum.

KEMÉNY LAJOS.

MAGYAR ÍRÓK LEVELEI A BÉCSI CS. KIR. UDVARI KÖNYVTÁRBAN.

A bécsi udvari könyvtárban magyar irodalomtörténeti kutatásokat végezve, az ú. n. »Autographen-Sammlung«-ban magyar írók leveleire akadtam. Ez a gyűjtemény, mint neve is mutatja, eredetileg minden nagyobb jelentőség nélküli autogramgyűjtemény volt azzal a célzattal, hogy nevezetes emberek kéziratföredékeit, mint érdekes autogrammokot őrizze, különösebb tekintet nélkül az egyes darabok tartalmára. Voltaképpen névalírások gyűjteményéből nőtte ki magát s hogy mennyire mellékesnek tekintették az egyes darabok történeti vagy irodalmi vonatkozásait, legjobban bizonyítja, hogy pl. leveleknél a sok esetben hiányzó czimzettnek megállapításával a legutóbbi időkig nem foglalkoztak.

A gyűjteményről és katalogusáról szóló ismertetésemben, mely a M. Nemz. Múzeum 1903. évi jelentésében látott napvilágot (99. l.), felsoroltam azon magyar írók, tudósok, politikusok és művészek neveit, a kiktől az »Autographen-Sammlung« leveleket őriz. E levelek nagy részét le is másoltam. Három közülök »Kisfaludy Károly mint Pyrker fordítója« című kis közleményemben az Egyetemes Philologiai Közöny 1904. évfolyamában olvasható. Markó Károly festőművésznünknek ott

levő levelét a »Művészet«-ben ismertetem (1904. évf.) Egy újabb sorozatot, benne Petőfinek egy ismeretlen levelét, ez alkalommal teszek közzé. A katalógusban Kisfaludy Sándornak két levele is szerepel, ezekhez azonban ott létekor nem tudtam hozzá jutni.

I. Döbrentei Gábor.

1.¹

Dédács, Hunyad várm. Auguszt. 9 d. 1815.

Kedves Barátom,

Utóbbi német (!) leveledre nem lehetett mingyárt válaszolnom, később azt kelle gondolnom, hogy a' Székelyekkel Te is kimentél, 's nem tudtam, hova írjak. Kezdek megfosztva lenni felőled valamit tudhatástól.

Jún. 29dikén költ leveledet itt vettem, tegnap előtt. Júl. 3dikán jöttem ki Kolozsvárról; annak hogy itt vagyok falun, két hete. A' leggyönyörűbb táj ez 's képzelheted, mennyi örömet érezhetek, én, ki a' természetet annyira szeretem. Még ugyan azt, hogy itt feltétem szerint, dolgozzam, nem tehettem, mert egy egy kedves társaság attól elvont. Vágyik lelkünk kifejteti azt, a' mi benne lebeg, egy egésszé készül, de midőn a kifejtődzést valamely édes társaság hátrább veti, könnyen tőrjük sőt elfelejtjük. Az örömegek ugyis hamar kihulló tollakból vagy-nak szárnyai, 's egy alkalmatosságot sem kell elmulasztanunk, melyben körülünk mosolygásával körülöttünk enyelg.

Kimondhatatlan gyönyörűséggel töltél el Kazinczy és Kölcseyről való meleg-írással. Veled együtt szereten én mind a kettőt 's híven szeretem. Örvendettem azon szeretetnek, melylyel Kölcsey iránt barátságodat fested. De, hogy jöhetete pennád alá mintha én irigyeném, midőn hozzám írt leveledben egy más valakit enthusiasmmal dicsérsz? Veled együtt ölelem én Ferit 's az irigységen feljül vagyok.

Feri Csokonainak recensioját küldé Muzéumom számára. Ezen recensio teli van a legjobb psychologiai észre-vételekkel, 's megtisztult Izléssel van írva, 's időszaki írásomnak szemem előtt igen jó darabja lesz. Utolsó levelében tudakozodott felőled, 's én nem tudtam a' fennebb irtnál fogva, bizonyosat felelni. Most, azt nem tudom, hogy ő melly postákon kaphat tőlem levelet, mert álmosdi lakját megváltoztatta, írt egy új lakhelyről is, de a' postát nem tette-fel. Tudosíts kérlek. Szeptember végeig itten leszek, akkor tanítvány barátommal ismét Kolozsvárra megyek. Én itt Szebenben keresztül, Déváról veszem leveletem.

Mihelyt visszamegyek, küldök Muzéumot. Te, nekem ne fizess előre, hanem kérlek szerezz Előfizetőket a' Székely földön, 's tudosíts hányat találhattál, hogy annyi nyomtatványt küldjek.

Hogy Bölöniben, egy olyan embert találnál, millyent neked őt ajánlva, mondottam, s neked ismeretsége, barátsága gyönyörűséget ad, annak örvendek. Ismerkedj meg kérlek Brassóban egy Farkas Sándor

¹ Mindkét levél valószínűleg Cserey Farkashoz van intézve.

nevű igen derék ifju barátommal is, bátorítsd, tüzeld 's légy a' miben lehet segítője. Ha teheted, járj te is abban, hogy a' katonaságtól megmenekedjék. De ezt vigyázva kell tenned, mivel Katona-Székely. Egy olly talentumú ifjú, mint ő, egy olly jövődöbeli Magyar Literator, puskrét hordozzon é, s ellegyen zárva lelke fejlődhetéseitől. Nyujts szemérmének barátságos kezét, annyiba veszem mintha engem öleltél volna.

Talán nem leszek Horatz hirudója, ha egy episztolám néhány rendjeit veled közlöm. Itt írtam Dédácson. Írd meg, mint fog tetszeni :

Ha, nem találjuk akként e' világot
A' mint hevülve képzelők, 's akarjuk
Le kell-e rognunk a' nyomó teherrel?
Megráz előszer a' reánk rohant sors
S feltételünket, a' mellyet magunknak
Vidám napinkban bölcsen alkotánk
Elszorja, jatszva sebeső nyilával
És kinnyeink közül kaczagja.
De, nincs e szózat a' melly csendesítsen?
Ez, fénybe áll-élé magunkba; kész
Vigasztalással támogatni. Ismét
Emel 's erősen tart, nem hágy elesni
E zürzavarban mint egy meteor
Lobban ki lelkünk, 's széllyel hányja a' zajt.
Ha kényre folynak mindég napjaink
Nyugalmasan maradni könnyűség.
De jöjjenek csapások, nem remélt bajok
'S kemény paizsal akkor vívni harczot
És a' veszélyt mosolyogva megtapodni
Itt fénylik a' magasba feltekintő
'S a' földit elhagyó lélek világa
'S a' t. 'S a' t.

Lehet e reménységem a' jövő télen lathatásodhoz. Jöjj ha csak jöhetsz. Sőt hivd bé Kölcseyt is. Majd minden télen béjő Kolozsvárra Szilágyi Lajos Álmosd szomszédságából is Feri vele bejöhetne. Ha te is kéred, talán enged. Nagy kívánságok ezek úgy-é? De, én barátimat ölelni, forron ölelni szeretem. A' levél rendjei kedvesek, de a' meleg érzés, mellyet a' hang és szem festeni tud, elfáradttan hal-el a' leirt betűk némaságában. — Éljl boldogul. Öllelek hiv barátsággal

Döbrentei Gábor.

2.

Kedves Barátom,

Ezen alkalmatossággal kapod tőlem az Erdélyi Muzéum III. 's IV-dik füzetjét. Örvideni fogok, ha mind kettőt gyönyörűséggel fogod olvashatni.

Örömet küldenék Bölöni barátunknak is Brassóba, de alkalmatosság nincs. Közöld vele kérek.

A' mi kedves Kölcseynktől nem kapok levelet, Szemere Palitól a' mult héten vettem kettőt egymás után.

Ha a' jövő juliusban épen akkor fordulnál meg Brassóban, mikor tanítványommal ott leszek, örvendve ölelnék. Kazinczy bé akar jönni Erdélybe 's vele egy utat fogunk tenni innen Torda, MVásárhely, András-

falva, Háromszék, Brassó, Fogaras, Szeben, Fejérvár, Tordas, Dédács, Déva városokon 's helyeken keresztül.

Rég nem tudok felőled mint vagy a félre eső földön?

Segits Te is kérlek, ezen a' Konya Kis Sándor nevezetű volt Tisztartton, hogy a' katonaságtól megszabaduljon. Báró Beczmann Obersternek én írtam Kis Sándor dolgában B. Wesselényi Miklósné kérésére.

Híven öllelek 's vagyok szerető barátod

Kolozsvár, Apr. 12 d. 1816.

Döbrentei Gábor.

II. Br. Eötvös József.

1.¹

Indem ich Ihnen hier die Anzeige der Lemair-ischen Classiker welche ich ihres höchst wohlfeilen Preises wegen zu haben wünsche, mit der Bitte beischliesse dies Exemplar im Falle es noch zu haben, für mich anzukaufen, bitte ich Sie mir Les Pamphlets de Paul Louis Courier und die Geographie Universelle par Malte Brun zu bestellen, letztere ist nach der Anzeige des Journal des Debats bei Furne et Comp. Rue St. André des arts No 55 um 60 francs zu haben.

Ihr ergebenster
Eötvös.

2.

Lieber Freund!

Indem ich Ihnen die mir so gefällig mitgetheilten Abschriften hiemit zurücksende, fühl ich mich gedrungen Ihnen zugleich meinen wärmsten Dank auszudrücken, da besonders die deutsche Beschreibung des Bauernaufstandes von wesentlichen Nutzen für meine Arbeit seyn wird. Für den ersten Theil meines Werkes bin ich nun so ziemlich mit Quellen versehen, so dass mich ein weiteres Suchen über diese Periode eher stören als befördern würde, ich wende mich daher jetzt nicht an Hn Pfeil; eh ich den 2-ten Theil beginne, werde ich persönlich nach Wien reisen ud Ihren gelehrten Freund aufsuchen, theils um ihm persönlich dank abzustatten, theils um ihm für die Periode der Mohacser Schlacht, für die es in Wien so reiche Quellen giebt, um seinen weiteren Beistand zu bitten. Indem ich meinen Dank wiederhole und denselben auch Hn Pfeil auszudrücken bitte mit besonderer Hochachtung

Ihr ergebenster Diener
Eötvös.

III. Fáy András.

Hochverehrender Herr von Heckenast!

Ich bitte Sie recht sehr um die Güte, di im Jelenkor (oder besser Társalkodó) erschienenen und noch erscheinenden Artikeln über die Pesther Comit. Sporcasse (dessen auch Sie würdiges Mitglied sind) in Ihrem

¹ A címzett neve mindkét levélről hiányzik.

Tageblatt aufzunehmen damit diese je ehrer die nöthige Öffentlichkeit erlangen. Dieses ist desto wünschenswerther, da das Tageblatt die meisten Grosshändler und Kaufleute von Pest und Ofen kommen lassen. Manches kann nur in Extract gegeben werden.

Mit Hochachtung verbleibend
Pesth 5 Dec 1839.

Ihr ergebenster
Andr. Fáy.

Die Nahmen der Actionäre kommen in künftiger Nummer heraus und werden fortgesetzt.

IV. Ferenczy Zs. Jákó.

Nagyságos királyi Tanácsos Ur!¹

Nagyon megtiszteltetve érzem magamat felette kegyes sorai által; ösztönül szolgálódnak azok további munkálkodásomban. Csekély mindaz, mit eddig tettem, 's azt is leginkább Nagyságod páratlan jellességű értekezéseinek 's alapos utmutásainak köszönöm: azok ébresztették fel bennem a vágyat hason fürkészésre.²) Nagyságod e' téreni kitünő érdemeit kaján irigység sem vonhatja kétségbe, 's midőn dicsérettel említém rokon fáradozásait, csak az igazság komoly szavának hódoltam. Párt-szellem nem dúlja keblemet, de követni törekszem ezután is erős meggyőződésém kimondását és ezt semmiféle tekintélynek fel nem áldozandom. Tudom mert tapasztalám, hogy ez kellemetlenséggel jár, de ez sem tántorít. Külső 's csillogó fénynek bókolni nem szoktam. Egy mélt. Ur neheztelését tudatá velem, hogy midőn Nagyságod értekezését meggyőződésém követve »páratlan jellességű« nek mondanám,³ az övét »nagy kiterjedésű« jelzővel címézem.⁴

Nagyságod mondása mellett megmarad, mert az folytonos kutatásának eredménye. Nálamnál senki jobban nem tiszteli Nagyságod meggyőződését, nem bámulja jobban roppant olvasottságát, nem csudálja nagy és alapos tudományát; de méltóztassék megbocsátani, ha az általam eddig olvasott pártatlan adatok nyomán Nagyságodnak a' Jesuitákat sujtó véleményét el nem sajátíthatom. — Hogy közöttük sokan voltak a' magyar nyelv és nemzetiség ellenesei, fájdalom igaz! de hogy *egyedül* ők voltak a' tényezők — bebizonyítva nem olvasám.⁵ Azonban adatokkal támogatott állításoknak örömet és mindig fejet hajtok.

Tetszik leginkább Nagyságodnak a kutfők *több helyen* hiven idézése. Legyen szabad erre vonatkozólag némi mentségül megjegyeznem, miszerint az idézeteket mindenütt iparkodám hiven feltenni; de minthogy munkám nyomatása szünnapokon 's így távollétemben történt, azok vagy egyszerűen elhagyattak mint 23. 35—38. 123. 124 lap, vagy hibásan

¹ A levél Döbrentei Gáborhoz van intézve.

² Ferenczy Zsigmond Jákó: Adalék honi nyelvünk 's irodalmunk történehez. (Pozsony 1844) cz. munkájáról van szó.

³ I. m. 24. l.

⁴ I. m. 14. l.

⁵ I. m. 40. l.

tétetvék ki. Egyébiránt ügyekezni fogok Nagyságod várakozásának megfelelni. A Nagyságod által megrótt író kéziratomból nem csak periodusokat, de egész lapokat orzott a' nélkül, hogy forrást idézett volna. Idegen tollakban ékeskedni nem dicsőség!

Tek. Orosz ur vagy négy hét óta Bécsben mulat, haza érkezte után Nagyságod parancsát szentül teljesítendem.

Ezek után magamat magas pártfogásába és kegyeibe ajánlani bátor-kodván, mély tisztelettel maradok

Nagyságos Királyi Tanácsos urnak

Pozsony 1845 télutó 4-én

legalázatosabb szolgája

Ferenczy Zs. Jákó

magyar nyelv 's irodal. tanár.

V. Kazinczy Ferencz.

Széphalom d 23 May, 1820.

Hochverehrter Graf,¹

Die heutige Post überbrachte mir Ihr verehrtes Schreiben vom 5ten dieses Monats, und hat mich unendlich beschämt, weil ich bis jetzt nicht einmal Ihr früheres vom 24ten Aprill beantwortet habe. Mein Leben verstreicht unter einer Menge der verschiedenartigsten Geschäfte, und diese erlauben mir selten zu thun, was ich wünschte. Vor meiner bin ich freygesprochen; wie ich mich aber vor Ihnen, mein Herr Graf, entschuldige, weiss ich gewiss nicht. Ich bitte Sie nur glauben zu wollen, dass ich keinen köstlichern Genuss kenne, als den mir Ihre Zuschriften immer bringen. Alles was aus Ihrer Feder fließt, geschrieben oder gedruckt, ist mir von hohen Werth, und wenn ich etwas bedauere, so ist es das, dass Sie deutsch und nicht ungrisch schreiben. Was hat unsere Literatur, was sich mit dem messen kann, was Sie in der Zuschrift an Ihre Gemahlin, die Frau Gräfin vor Ihren neuerdeutschen alten deutschen Gedichten gesagt haben! Und das schöne Bild, das Sie mit weiser Schonung von Ihr entwerfen! Sie lesen die schönsten Blumen zum Kranze: wir werfen sie ohne Wahl und ohne Geschmack geordnet hin und glauben, unsere Vergötterten sind durch die Menge schon genug geehrt.

Unter unseren Landsleuten werden wohl wenige seyn, denen Ihre neuerdeutschen alten Gedichte zusagen: aber diese waren Ihrer Umarbeitung gewiss werth. Es sind sehr liebliche Blumen, duftend und zart. Unsere Nation hält jede polternde Ode für hoch; von dem Werthe unserer meisten Lieder will ich lieber schweigen. Doch es wird bey uns gewiss auch besser.

Ich kenne nichts schwerers, als *scandirte gereimte* Verse im Ungarischen zu machen. — Als meine Frau einst Mutter ward, und ich nach zwey Mädchen schon einen Sohn erwartete; bat ich den Grafen Paul Ráday zum Pathen, dass der Knabe einst Rádays Vater und Schwiegevater vor Augen haben möge. Sie haben, mein Herr Graf, diese Epistel nicht gelesen; ich setze sie also, so wie sie bis jezt, nicht ganz beendigt ist her.

¹ A levél gróf Majláth Jánoshoz van intézve.

Gróf Ráday Pálhoz.

Czakó ist der Scherz-Name
eines Storches.

Az a' czakó, mely — vélem, Africából

[vélem, verbum, *ich meine.*]

Szép asszonykáinknak hordja a' gyermekeket —

Hord néha azoknak is, kik édességeket

Ámornak titkos vannuszából

Csak lopva szednek még — hosszú orrából

Sophiem' keblébe ma egy kis leányt teve.

Ez még pogány, 's még nincs neve,

Papot hamar neki! nem lenni azt Africában,

Igy szólla, 's klep, klep, klep, látatlanná leve.

Vesztett volna a' gonosz czakója vad honjában,

Vagy vitte volna másnak! Eugénie

Szobáimat maga eltudja tölteni

Fület repesztő sirásával,

Midőn tipegvén, pantinjával

Elsiklik, 's az ütést el nem feledheti.

Vagy a' midőn tovább nem tűrheti,

Hogy késik pépjével szakácsom.

Félre azt a' másikat! A' ház

Szük egy rivónak is; s egy szó mint száz:

Nekem a' gyermekben sem hirem sem tanácsom.

Ah mind haszontalan! Sophie

Feltette a' fejét, 's ezt a' veres fogatlan

Visitó gyermeket — a' gondolatlan! —

Nem átallja Eugéniem' öcscsének vallani.

Legyen, ha kell! nem perlek én vele

Az, a' kit így juttatnak ajándékhoz,

Kaczag, ha van esze a' kellelten játékhoz.

O Ráday, lelkem fele!

Végy részt barátod' gyötrelmében,

Jer, 's a' szép atyaság' becsületében,

Még híre nem ment-el, osztozzál-meg vele!

Jer, és a' kis Thaliét tedd szép Ninyuk' karjára,

'S adassd rá véle áldásait,

Hadd nyomja csókját homlokára,

Fuvallja keblemet arczára,

'S lelkébe lelke' bájait.

Dieses muss nun weiter ausgeführt werden. Der Beschluss ist:
da nun jedes Mädchen nichts besseres zu wünschen weiss, als
einen Jüngling, so suche du ihr einen, und

Öreg atyádnak és ipadnak

Lehelld belé nagy lelkedet,

'S a tennen-magadét. —

Különböző de egy ösvényteket

Válassza ő is ösvényének:

Gedeont a' tudomány 's az ének

'S a' csendes érdemek' dicső munkájiban

Ismerje tisztelt Mesterének.

A' *nagy*' munkáját lelje Prónayban;

'S mint kell Cátói tisztasággal

A' vétkesek' sergét megszégyeníteni

'S jobb utakra téríteni,
 Mint kell Ulysszesi szent álnoksággal
 A' Monstrumokkal küzdeni,
 És meg nem csüggedvén a' harcz' dühös vészében,
 Nem nyugodalmat csak, de fényt is szerzeni,
 Csudálja Ipadnak nagy képében.
 Te oktassd arra a' bölcseségre,
 Melly élni tud, a' Jót, a' Szépet szereti,
 Azt, a' mi nem az, megveti,
 De a' mi az szentül és a kéziratban készen követi ;
 Melly nem vágy csalfa fényességre,
 Mellynek csak béke kell, kedv, 's pártás poharát
 Józan kénnyel ivó elmés barát,
 Jól folyt napok után csillámló társaságok,
 Táncz, játék, muzsika, tréfák és nyájasságok,
 Kik közt a' bölcsesség maga is szédeleg.
 'S hol könyvnek, hol másnak szentelt szép éjjelek ;
 Igy élni, ez a te bölcseséged,
 Vóm majd kövessen ebben téged.

Voltaire sagt irgendwo, dass Alexandriner zu machen schwerer ist, als so etwas. Dies mag in der reimreichen Sprache der Franzosen wahr seyn: für den Ungarn kenne ich nichts schwerers. Zehn Bogen in Hexametern ist gewiss weniger mühsam. — Diese Kleinigkeit könnte leicht weggeworfen werden; ich behielt aber doch eine Abschrift. Vielleicht werde ich sie beendigen können.

Ich führte sie nur an, um Ihnen mein Herr Graf zu sagen, dass die Gierusalemme Liberata in Stanzen zu übersetzen, wenn gleich mit der Freyheit, welche Wieland sich im Oberon herausnahm, unmöglich ist. Ich habe den ersten Gesang in Prosa schon fertig. Es ist ein Kupferstich eines hochgefärbten schönen Gemähltes, und ich glaube meine Landsleute werden Goffred nicht ungerne lesen.

Den Aufsatz über unsere Versification werde ich mit . . .¹

VI. Petőfi Sándor.

Pest, július 3. 1848.

Tisztelt kiadó ur!²

Ma tudtam meg, hogy a múlt szerdán nem volt Barabásnál Nyári, részint temérdek elfoglaltatása részint közbejött betegsége miatt. Voltam Barabásnál s ő megígérte, hogy akármely napon és órán kész Nyárit lerajzolni; elmentem tehát Nyárihoz, ki az ülés idejét holnap négy órára határozta. Méltóztassék tehát Barabásnak (még ma) tudtára adni, hogy holnap azaz kedden délután négy órákor legyen szives itt Pesten lenni. Nyári okvetlenül el megy hozzá. Ha most elszalasztjuk az alkalmat, nem hiszem, hogy az országgyűlés folyta alatt megkaphatnók Nyárit.³

tisztelő polgártársa
 Petőfi Sándor.

¹ A levél többi része hiányzik.

² A levél Heckenast Gusztávhoz van intézve.

³ Nyáry Pálnak szóban forgó arczképe megjelent az Életképek 1848. évfolyamában, a II. kötet 4. számában.

Közlő: DR. ESZTEGÁR LÁSZLÓ.